

**ARNAVUTLUK'UN DEMOKRASIYE GEÇİŞ SÜRECİ VE AVRUPA BİRLİĞİ YOLUNDA
YAPILAN REFORMLAR HAKKINDA ARNAVUTLUK HALKININ DÜŞÜNCELERİ****ALBANIA'S DEMOCRACY TRANSITION AND CONSIDERATION OF
ALBANIA'S PEOPLE WAY OF THE EUROPEAN UNION****Yrd Doç Dr. Nikolin AGALLIJA**Bayburt Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü,
Bayburt/Türkiye**Yrd Doç Dr. Sinan YAZICI**Bayburt Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü,
Bayburt/Türkiye**ÖZET**

Arnavutluk bağımsızlığını kazandığı 1912 yılından, demokrasiye geçiş yaptığı 1991 yılına kadar krallık ve sosyalist rejim de dâhil olmak üzere çeşitli anti-demokratik yöntemlerle yönetilmiştir. 1991 yılında demokrasiye geçişin önünü açan yeni Arnavutluk Anayasası ve çok partili siyasi sisteme geçiş ile hızlı ve demokratik reformların gerçekleştiği ülkede geçmişin sıkıntılı siyasi izleri silinmeye çalışılmaktadır. Demokrasiye geçiş ile başlatılan reformlar sonucunda 2006 yılında AB'ne aday aday ülke statüsüne kavuşan Arnavutluk, reformlara devam ederek demokrasi yolunda hızlı ve kararlı adımlarla ilerlemekte ve bu yolda AB'nden ve halkından destek görmektedir. Arnavutluk'un Demokrasiye Geçiş Süreci Ve Avrupa Birliği Yolunda Yapılan Reformlar Hakkında Arnavutluk Halkının Düşünceleri' başlıklı bu araştırma; esas olarak 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın konu ve yöntemi, ikinci bölümde kavramsal çerçevesi üçüncü bölümde ise; araştırmanın verilerinin analizi sonucunda elde edilen bulgular ışığında Arnavutluk halkının düşünceleri yer almaktadır. Araştırma verilerinden elde edilen bulgulara göre; Arnavutluk'un demokrasiye geçiş süreci ve Avrupa Birliği yolunda yapılan reformların memnuniyetle karşılandığı ancak Arnavutluk halkının reformların etkilerinin yeterli olmadığı görüşünde olduklarını söyleyebiliriz. Özellikle, reformlar ile bürokratik işlemlerde kırtasiyeciliğin ve bürokrasinin geçmişe göre azaldığına inandıkları görülmektedir. Buna karşın, adil yargılanma, kamunun hesap verebilirliği, şeffaflık ve rüşvet gibi konularda reformların etkilerinin yetersiz olduğuna inandıkları söylenebilir. Kısaca reformların Arnavutluk halkı tarafından demokratikleşme yönünde olumlu ancak yetersiz olduğuna inandıkları bulgusuna erişilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Arnavutluk, Avrupa Birliği, Reform, Demokratikleşme.**ABSTRACT**

Albania gained independence in 1912, the transition to democracy and his kingdom until 1991, including the socialist regime has been managed with various anti-democratic methods. Pave the way for a transition to democracy in 1991, the new Albanian Constitution and the rapid transition to a multiparty political system and democratic political reforms occurred in the country's troubled history traces deletion is studied. As a result of the reforms initiated by the transition to democracy in 2006 gained the status of potential candidate countries to the EU, Albania continued reforms towards democracy and continues to be fast and in this way enjoys the support of the EU and the public. Transition to Democracy in Albania and the European Union to Albania People's Thoughts About The Way Reforms titled this research; mainly consists of three sections. In the first part of the research topics and methods, in the third chapter in the second part of the conceptual framework of the research results of the data analysis in the light of the findings obtained in the thoughts of the people of Albania is located. According to the findings obtained from the survey data; Albania's transition to democracy and towards European Union welcomed the reforms but that the impact of the reform of the Albanian people saying they can not be considered sufficient. In particular, reforms in bureaucratic procedures and red tape and bureaucracy reduced believes it is seen that in the past. However, a fair trial, public accountability, transparency and corruption issues such as the impact of reforms can be said that they believe is inadequate. In short, reforms towards democratization by the Albanian people they believed to be positive, but insufficient evidence has been reached.

Key Words: Albania, European Union, Reform, Democratization.

1. GİRİŞ

Bu araştırmada, 1991 Arnavutluk Anayasası ile demokrasiye geçişin yaşandığı Arnavutluk'ta, 2006 yılından itibaren Avrupa Birliği aday adaylığı yolunda yapılan reformlar hakkında Arnavutluk halkının düşünceleri belirlenmeye çalışılmıştır.

AB aday adaylığı sürecinde yapılan reformlar ile kamunun hesap verebilirliği, şeffaflık, bürokrasi ve bürokratik engellerin değişimi, adalet ve yargı sisteminde gerçekleşen değişim ve gelişimlerin, Arnavutluk halkı tarafından algılanmasına yönelik bir araştırma çalışması yapılmıştır. Araştırmanın problem cümlesi; 'AB aday adaylığı için gerçekleştirilen reformlar Arnavutluk Halkının siyasal, ekonomik ve sosyal beklentilerini ne derecede karşılamaya yeterli midir?' sorusuna cevap aranacaktır. Araştırmanın amacı ve önemi ise; Arnavutluk halkının reformlar hakkında ne düşündüğünü anlamak ve bu reformların Arnavutluk halkı üzerindeki etkisini ortaya koymaktır. Araştırma verileri, Arnavutluk halkına uygulanan anketlerden elde edilmiştir.

1.1. Konu ve Yöntem

Bu araştırmanın amacı Arnavutluk'un demokrasiye geçişi sürecinde 2006 yılından itibaren Avrupa Birliği aday adaylığı yolunda yapılan reformlardır. Araştırmada, Arnavutluk halkının reformlara bakış açısı ve düşüncelerini belirlemek için anket yöntemi tercih edilmiştir. Verilerin elde edilmesi için hazırlanan anket formları, Araştırmanın evrenini Arnavutluk'ta 3 bölge ve her bölgeden üçer şehir oluşturmaktadır. Örneklem ise, bu şehirlerde yaşan rastgele örneklem seçimi yoluyla belirlenen toplam 572 Arnavutluk vatandaşıdır. Örneklem seçiminde, belirlenen kentlerin nüfusu esas alınmıştır. Araştırmanın hipotezi ise; $H_1 =$ AB yolunda gerçekleştirilen reformlar hakkında Arnavutluk halkının düşünceleri bölgelere göre farklılar göstermektedir. Araştırmanın sınırlığı ise, AB yolundaki reformlar ile ilgili Arnavutluk halkının düşüncelerini sadece seçilen bölgelerde yaşayanlar ile sınırlı olması ve Arnavutluk halkının tamamının düşüncelerini yansıtmamasıdır.

2. ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1. Kamu Yönetiminde Kurumsal ve Yasal Değişim

Genel olarak gelişmiş batı ülkelerinde ikinci dünya savaşı sonrasında başlayan kamu yönetimi reformları, Arnavutluk gibi gelişmekte olan ülkelerde 1960'lardan sonra başlamıştır. Arnavutluk'ta da 1990 sonrası demokrasiye geçişle birlikte kamu yönetiminde yeniden yapılanma politikalarının önemi daha da artmıştır. Ülkede yaşanan rejim değişikliği nedeniyle; eski rejimin kurum, kural ve uygulamalarının yeniden yapılandırılması ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

AB aday adaylığı sürecinde Arnavutluk kamu yönetiminde yapılan reformlar arasında; bakanlıkların sayısının azaltılması, bakanlıklarda stratejik planlamaya geçilmesi, kamu sektöründe çalışanların verimliliğinin artırılması için uygulamalar geliştirilmesi, devlet memuriyetiyle ilgili yeni yasaların çıkarılması ve kurumlar arasındaki ücret farklılıklarının azaltılması sayılabilir (<http://www.kpolykentro.gr/>).

2.2. Yerelleşme (Desantralizasyon) Politikaları

Kavram olarak desantralizasyon veya dilimizdeki karşılığı ile yerelleşme; "merkezi yönetimin elindeki yetki ve sorumluluğu, yerel yönetimlere (taşra teşkilatı) dağıtmasıdır" (Litvack ve Seddon, 2004:54). Desantralizasyonu Dünya Bankası ise; "kamusal faaliyetlere ilişkin sorumluluk ve yetkinin merkezi yönetimden taşra ve yerel yönetimlere, yarı özerk kamu kurumlarına veya özel sektöre devredilmesi" olarak tanımlamaktadır (Keskin, 2003:19).

Desantralizasyon, günümüzde hem demokratikleşme sürecinin hem de yönetişimin önemli bir unsuru olarak kabul edilmektedir. Katı merkezîyetçi ve otoriter yönetim geleneğine sahip olan Arnavutluk için desantralizasyon çok daha fazla önem taşımaktadır. Demokrasinin pekişmesi açısından desantralizasyonun yanında yerel yönetim reformuna da ihtiyaç duyulmaktadır. Arnavutluk merkezi yönetimin güçlü olduğu yerel yönetimlerin zayıf olduğu ülkelerden biridir. Özellikle 1990 öncesi

merkeziyetçi bir devlet örgütlenmesine sahip olan Arnavutluk 1990 sonrası demokrasiye geçiş ile birlikte görece olarak demokratikleşmeye ve yerel yönetimlere önem vermiştir. Ancak tüm bu çabalara rağmen, güçlü merkezi yönetim zayıf yerel yönetim modelinde ciddi bir değişim gerçekleşmemiştir. Örgütlenme ve yönetim anlayışı olarak merkeziyetçiliğin Arnavutluk'ta esaslı biçimde değişmeye başlaması ancak 2000'li yıllarda, özellikle AB'ye üyelik sürecinin başlamasıyla birlikte söz konusu olmuştur.

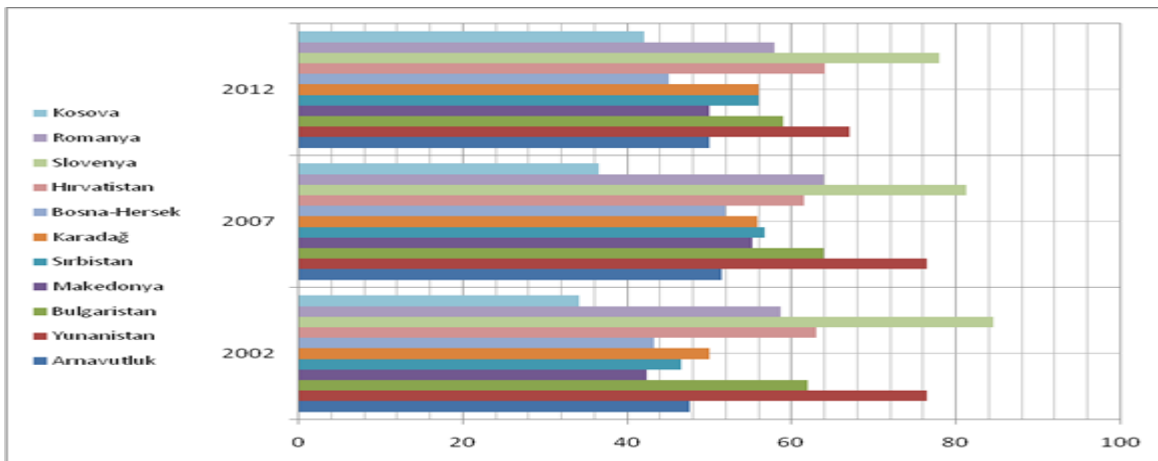
Ancak, tüm reform girişimlerine rağmen, Arnavutluk'ta yerelleşme çabalarının yavaş bir şekilde ilerlediği görülmektedir. Bunun temel nedeni ise merkezi yönetimin çok güçlü bir şekilde varlığını devam ettiriyor olmasındandır. Valiler, merkezi yönetim tarafından atanmakta ve yerel yönetim kuruluşlarına kıyasla oldukça fazla yetki kullanmaktadır. Diğer taraftan, seçim yoluyla gelen belediye başkanlarının yetkileri ise az olduğundan yerel birimlerde seçilmişler ve atanmışlar arasında gerilim söz konusu olmaktadır. Kısacası Arnavutluk'ta, demokrasinin yerelleşmesi açısından imkânların kısıtlı olduğu bir sistem bulunmaktadır. Belediyelerde bulunana seçilmişler ile atanmışlar arasındaki siyasal ve yönetsel anlaşmazlıklar nedeniyle yerel hizmetlerde aksamalar yaşanmaktadır. Avrupa Birliği ile ilişkilerin başlaması yerel yönetimler konusunda hükümetin daha fazla eğilmesine yol açsa da istenilen düzeyde bir ilerlemeden söz etmek mümkün değildir.

2.3. Hesap Verebilirlik ve Etik

Arnavutluk'ta hesap verme sorumluluğu ve etik konusundaki tartışma ve gelişmeler genelde kamu yönetiminde yeniden yapılanma, AB mevzuatına uyum ve demokratikleşme süreçlerine paralel olarak ilerlemektedir. Hesap verebilirlik ve etik olguları, yasal zorunluluklarla birlikte, yolsuzlukla mücadelede temel yapıtaşlarını oluşturmaktadır. Arnavutluk ise rüşvet ve yolsuzlukla mücadele konusunda önemli sorunları bulunan bir ülkedir. Yolsuzlukla mücadele açısından Kamu Yönetimi Departmanı stratejik yol haritaları hazırlamaktadır. Ayrıca siyasi parti programlarında sıkça yolsuzlukla mücadeleye atıf yapılmaktadır.

AB İlerleme Raporlarında da vurgulanan ve hesap verme sorumluluğu kapsamındaki sorunlu alanlardan biri de yargıdır. Hâkimlerin kapsamlı olarak tabi tutulacakları yeni değerlendirme sisteminin henüz kurumsallaşmaması, hâkimlerin eğitiminde karşılaşılan sorunlar ve bunun bir uzantısı olarak mahkeme kararlarının gerekçelerindeki yetersizlikler, yargı personelinin ücretlerindeki yetersizlikler yargının hesap verebilirliğini ve yargıda yolsuzlukla mücadele çabalarının etkisinin zayıf kalmasına neden olmaktadır. Bu sorunlara karşın, 2011 yılında yargı sistemiyle ilgili bir eylem planının kabul edilmesi ve bu kapsamdaki uygulamaların devam etmesi, yargı bağımsızlığıyla ilgili yeni bir Anayasal düzenlemenin yapılması, yargıçların soruşturma ve kovuşturma süreçleri için önceden izin alma zorunluluğunun getirilmesi gibi bir dizi yeni adım da atılmıştır (<http://ec.europa.eu>) .

Grafik 1: Yıllar İtibari İle Balkan Ülkelerinin Karşılaştırmalı V&A (Voice and Accountability-Hesap Verme Sorumluluğu) Skorları

Agallija (2013:45)

Dünya Bankası tarafından her yıl açıklanan verilere göre, ülkelerin hesap verme sorumlulukları 100 üzerinden değerlendirilmekte, ülkelerin kamu yönetiminde şeffaflık düzeylerine ve hesap verme sorumluluğuna uymalarına göre skor verilmektedir. Balkan Ülkelerinin hesap verme sorumluluğu skorlarını değerlendirdiğimizde, Arnavutluk'un Slovenya, Yunanistan, Bulgaristan ve Romanya'ya göre skorunun düşük olduğu diğer ülkeler ile ise skorlar arasında önemli bir farklılığın bulunmadığını söyleyebiliriz. Bir diğer ifade ile kamunun hesap verme sorumluluğu açısından Arnavutluk'un demokratikleşme sürecinde önemli gelişmeler kaydettiği ancak, halen kamuda şeffaflığın sağlanamadığı söylenebilir.

2.4. Yönetimde Şeffaflık

Arnavutluk'ta 1990 sonrasında demokratikleşme süreciyle birlikte kamu yönetiminde şeffaflık tartışmaları başlamıştır. 1990 öncesi tek parti tarafından yönetilen ve bürokrasinin oldukça kapalı olduğu Arnavutluk'ta kamu yönetiminde gizlilik ve dışa kapalılık hâkimdi. 2000'li yıllarda AB ile ilişkilerin yoğunlaşmasına paralel olarak yönetimde şeffaflığın sağlanması için politikalar geliştirilmiş ve yasal düzenlemeler yapılmıştır.

Arnavutluk'ta şeffaflığın sağlanamamasının arkasındaki nedenlerden biri de merkezi yönetimin fazla güçlü olmasıdır. Aşırı merkeziyetçilik, Arnavutluk'ta tüm yetki ve görevlerin merkezi idare kurumları tarafından yürütülmesine, politika ve kararların ağırlıklı olarak merkezden alınmasına neden olmaktadır. Bu süreçlerin halka ve dış denetime açık olmaması ise merkezi bürokrasideki yolsuzluk eğilimlerini artırmaktadır. Şeffaflığı sağlamaya yönelik yasal düzenlemelerin yeterli olmaması ve milletvekili dokunulmazlıkları yolsuzlukla mücadelede gerekli adımların atılmasını önlemektedir. Yolsuzlukla mücadele kapsamında yapılan eylem planlarından da etkili bir sonuç alınamamaktadır (Hoxha, 2001:54-61). Nitekim Avrupa Parlamentosu'nun 2012 yılında hazırladığı "Genişletilmiş Strateji ve Temel Amaçlar" raporunda Arnavutluk'ta kurumlar arasında yolsuzlukla mücadelenin yetersiz kaldığı, kurumların denetimi konusunda yetişmiş insan kaynağının kısıtlı olduğu ve birçok kamu hizmeti alanında yolsuzluğun ciddi bir problem olarak devam ettiği belirtilmiştir (Hoxha, a.g.e., s.64-68).

2.5. Ombudsman ve Kamuoyu Denetimi

Arnavutluk Meclisi 04.02.1999 tarihinde 8454 sayılı kanunla Ombudsman kurumunun kurulmasını kabul etmiştir. Meclis tarafından kabul edilen bu yasa şu temel değerlere sahiptir; Ombudsman bağımsız bir kurumdur, tarafsızdır, kurumun faaliyetlerinde gizlilik ve profesyonellik esastır. Ombudsmanın görevleri arasında; halkı kamu idareleri karşısında hak ihlali, gücün kötüye kullanılması durumlarından ve adaletsiz idari kararlardan korumak, kamu yönetiminin örgütsel ve işlevsel olarak iyileştirilmesine katkıda bulunmak, kamu yönetiminde şeffaflığı sağlamak ve hesap verme sorumluluğunu güçlendirmek bulunmaktadır. Kısacası Halkın Savunucusu olarak adlandırılan Ombudsman, kamu idarelerinin eylem ve işlemlerinden kaynaklanan bireysel hak ihlallerinin olup olmadığını araştırmak, hak ihlali belirlenmesi durumunda taraflara önerilerde bulunarak arabuluculuk yapmak ve hak ihlalinin düzeltilmesi için gerekli tedbirleri almakla sorumludur (Dobjani, 2010: 401-402).

Arnavutluk'ta Ombudsmanlık kurumunun amacı, hükümetin ve kamu kuruluşlarının keyfi davranışlarından halkın haklarını koruyabilmektir ve aynı zamanda da kamuda şeffaflığı ve hesap verilebilirliği artırmaktır. Arnavutluk Ombudsmanlık sistemi kurumsal olarak diğer ülkelerden biraz farklıdır. Çünkü Arnavutluk'ta her biri birbirinden bağımsız ve kendilerine has sorumlulukları olan üç "Arnavutluk Halkın Savunucusu Ombudsman" bulunmaktadır (Keipa, 2005).

Arnavutluk'ta ulusal düzeyde görev yapan Ombudsman kurumunun anılan görevlerinin yanı sıra çeşitli hizmet alanlarında da görevleri bulunmaktadır. Ombudsmanın bu kapsamdaki görevleri arasında, çalışanlar ve yöneticiler için seslerini duyuran bir mekanizma olarak hizmet vermek, öğretim üyeleri-egitim personeli ile eğitim idaresi arasındaki anlaşmazlıklarda etik denetim işlevi görmektedir. Ayrıca, hasta haklarının korunması ve şikâyetlerin çözümünü takip etmek; idare

tarafından kötü yönetime maruz kalan vatandaşların haklarını savunmak Ombudsman'ın görevleri arasında yer almaktadır (<http://www.locate-a-ombudsman.com>)

2.6. Demokratikleşme

Kavramsal olarak demokrasi, halkın iradesini yönetime yansıtması, merkezi ve yerel yönetimlerin halkın iradesinin yansıtıldığı seçimler ile belirlenmesidir. Ancak devlet kurumlarının demokratik bir şekilde yeniden yapılandırılması, halkın yönetime doğrudan katılımını arttıracak çalışmaların yapılmasını da demokratikleşme kavramı ifade etmektedir (Hoxha, a.g.e., s.54). Dolayısıyla demokrasi kurumsal ve kapsamı bir değişimi ifade etmektedir. Sadece yöneticilerin seçim sistemi ile seçilmesi değil aynı zamanda merkezi ve yerel birimlerin işleyişinin de belli standartlarda olmasını ve farklı toplumsal kesimlerin dolaylı veya doğrudan sürekli bir şekilde taleplerinin ifade edildiği bir sistemdir.

Demokrasi, toplumdaki bazı farklılıkları ve çeşitlilikleri, siyasi hayata katmaya imkân veren bir yönetim biçimi olup, sorunların çözülebilmeye meşru zeminler hazırlayabilen bir sistemdir. Yerel demokrasi ise demokratik sistemin en uçtaki ve aşağısındaki ayağını oluşturmaktadır. Yani demokrasinin çevreden, merkeze doğru genişlediği bir durumda, daha işlevsel bir nitelik kazanacağı düşünülebilir (Eryılmaz, 2003: 133).

2005 yılında Sali Berisha ile Arnavutluk dış politika, ekonomi, siyasi ve sosyal alanda önemli reformlar gerçekleştirilerek demokratikleşme yolunda önemli adımlar atılmıştır. Arnavutluk'ta yaşanan bu gelişmelere paralel, önce 2006 yılında AB aday adayı ülke statüsü kazanılmış ardından 1 Nisan 2009 tarihinde NATO üyesi olmuştur (Bojaj, 2009).

Arnavutluk'ta demokratikleşme sürecinin kurumsallaşmamasının arkasında birçok neden bulunmaktadır. Bunlar arasında, devletten bağımsız sivil toplum kuruluşlarının bulunmaması ve siyasi partilerin temsilcilerinin komünist dönemden kalan olumsuz siyasi sicilleri öne çıkmaktadır. Siyasiler ve üst düzey devlet görevlilerinin komünist dönemdeki uygulamalarının halen sorgulanamamış olması, bu dönemdeki hukuksuzluklardan ötürü yargılamaların yapılmaması demokratik bir kültürün oluşumunu engellemektedir.

2.7. Bürokrasi ve Kırtasiyecilikle Mücadele

Arnavutluk'ta yolsuzluk ve yozlaşmanın da önemli kaynaklarından biri aşırı bürokrasi ve kırtasiyeciliktir. Bürokrasinin katı kurallara bağlı olarak yönetilmesi, evrak fazlalığı ve işlerin yavaş yürümesi Arnavutluk'ta komünist dönemden kalan önemli bir hastalıktır.

3. ARAŞTIRMANIN UYGULAMA SONUÇLARI VE ANALİZ

Bu bölümde Arnavutluk halkının; bürokrasi ve kırtasiyecilik, adil yargılama, yönetimde şeffaflık, hesap verebilirlik ve yolsuzluk ile mücadele konularında yapılan reformlar hakkındaki düşünceleri analiz edilmiştir. Bu bağlamda aşağıdaki 5 tabloya yer verilmiştir.

Tablo 1: Halkın Bürokrasi ve Kırtasiyecilik Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri

		Bürokrasi ve Kırtasiyecilik					Toplam
		Eskisine göre çok iyi	Eskisine göre daha iyi	Eskisine göre ne iyi ne kötü	Eskisine göre daha kötü	Eskisine göre çok kötü	
Kuzey Bölgesi	Frekans	0	42	19	10	0	71
	Yüzdeler	,0%	59,2%	26,8%	14,1%	,0%	100,0%
Orta Bölgesi	Frekans	6	149	95	76	4	330
	Yüzdeler	1,8%	45,2%	28,8%	23,0%	1,2%	100,0%
Güney Bölgesi	Frekans	6	70	30	49	16	171
	Yüzdeler	3,5%	40,9%	17,5%	28,7%	9,4%	100,0%
Toplam	Frekans	12	261	144	135	20	572
	Yüzdeler	2,1%	45,6%	25,2%	23,6%	3,5%	100,0%

Tablo 1’de yer alan bulgulara göre; Arnavutluk’un Kuzey bölgesinde bürokrasi ve kırtasiyecilik alanında yapılan reformlar konusunda bireylerin %26,8’i eskisine göre ne iyi ne kötü; %59,2’si eskisine göre daha iyi olduğunu ifade etmiştir. Orta bölgesinde bürokrasi ve kırtasiyecilik alanında yapılan reformlar konusunda bireylerin %23’ünün eskisine göre daha kötü; %28,8’inin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %45,2’sinin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Güney bölgesinde bürokrasi ve kırtasiyecilik alanında yapılan reformlar konusunda bireylerin %28,7’sinin eskisine göre daha kötü; %17,5’inin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %40,9’unun eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Araştırma verilerinin genelinde ise; bürokrasi ve kırtasiyecilik alanında yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %23,6’sının eskisine göre daha kötü; %25,2’sinin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %45,6’sının eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Verilerden elde edilen bulgular ışığında belirlenen üç bölgede yaşayan Arnavutluk halkının, bürokrasi ve kırtasiyecilik alanında yapılan reformların eskiye göre pozitif etkileri olduğunu düşünenler %47,7’lik bir orandadır. Sosyalist rejimin etkilerini ve geleneklerini silmeye çalışılan ülkede, on yıldan daha az bir sürede reformlar ile kat edilen gelişme azımsanmayacak kadar büyüktür. Ancak, demokrasi sürecinde yapılan reformların tüm kamu kurum ve kuruluşları ile yönetim anlayışına ve bürokrasiye yerleşmesinin bir süreç olduğu unutulmamalıdır.

Tablo 2: Halkın Adil Yargılanma Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri

		Adil Yargılanma					Toplam
		Eskisine göre çok iyi	Eskisine göre daha iyi	Eskisine göre ne iyi ne kötü	Eskisine göre daha kötü	Eskisine göre çok kötü	
Kuzey Bölgesi	Frekans	0	9	24	39	0	72
	Yüzdeler	,0%	12,5%	33,3%	54,2%	,0%	100,0%
Orta Bölgesi	Frekans	9	69	92	151	8	329
	Yüzdeler	2,7%	21,0%	28,0%	45,9%	2,4%	100,0%
Güney Bölgesi	Frekans	0	36	28	76	31	171
	Yüzdeler	,0%	21,1%	16,4%	44,4%	18,1%	100,0%
Toplam	Frekans	9	114	144	266	39	572
	Yüzdeler	1,6%	19,9%	25,2%	46,5%	6,8%	100,0%

Tablo 2’de yer alan bulgulara göre; Kuzey bölgesinde adil yargılanma alanında yapılan reformlar konusunda bireylerin %54,2’si eskisine göre daha kötü; %33,3’ü eskisine göre ne iyi ne kötü olduğunu ifade etmiştir. Orta bölgesinde adil yargılanma alanında yapılan reformlar konusunda bireylerin %45,9’unun eskisine göre daha kötü; %28’inin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %21’inin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Güney bölgesinde adil yargılanma alanında yapılan reformlar konusunda bireylerin %18,1’inin eskisine göre çok kötü; %44,4’ünün eskisine göre daha kötü; %16,4’ünün eskisine göre ne iyi ne kötü ve %21,1’inin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Toplamda adil yargılanma alanında yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %46,5’inin eskisine göre daha kötü; %25,2’sinin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %19,9’unun eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Verilerden elde edilen bulgular ışığında belirlenen üç bölgede yaşayan Arnavutluk halkının, adil yargılanma alanında gerçekleştirilen reformların eskiye göre pozitif etkileri olduğunu düşünenlerin oranı sadece %21,5’tir. Arnavutluk halkının %78,5’i ise adil yargılanma alanında yapılan reformların pozitif etki yaratmadığı gibi, geçmişe göre adalet mekanizmasının daha kötü durumda olduğunu düşündükleri görülmüştür. Dolayısıyla Arnavutluk’ta, demokrasiye geçiş sürecinde ve AB aday adaylığı sürecinde gerçekleştirilen reformların adil yargılanma alanında ilerleme sağlamadığını söyleyebiliriz.

Tablo 3. Halkın Yönetimde Şeffaflık Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri

		Yönetimde Şeffaflık					Toplam
		Eskisine göre çok iyi	Eskisine göre daha iyi	Eskisine göre ne iyi ne kötü	Eskisine göre daha kötü	Eskisine göre çok kötü	
Kuzey Bölgesi	Frekans	0	26	30	16	0	72
	Yüzdeler	,0%	36,1%	41,7%	22,2%	,0%	100,0%
Orta Bölgesi	Frekans	6	106	128	83	2	325
	Yüzdeler	1,8%	32,6%	39,4%	25,5%	,6%	100,0%
Güney Bölgesi	Frekans	2	39	56	54	17	168
	Yüzdeler	1,2%	23,2%	33,3%	32,1%	10,1%	100,0%
Toplam	Frekans	8	171	214	153	19	565
	Yüzdeler	1,4%	30,3%	37,9%	27,1%	3,4%	100,0%

Tablo 3'te yer alan bulgulara göre; Kuzey bölgesinde yönetimde şeffaflık alanında yapılan reformlar konusunda bireylerin %22,2'si eskisine göre daha kötü; %41,7'si eskisine göre ne iyi ne kötü ve %36,1'i eskisine göre daha iyi olduğunu söylemişlerdir. Orta bölgesinde yönetimde şeffaflık alanında yapılan reformlar konusunda bireylerin %25,5'i eskisine göre daha kötü; %39,4'ü eskisine göre ne iyi ne kötü ve %32,6'sı eskisine göre daha iyi olduğunu söylemişlerdir. Güney bölgesinde yönetimde şeffaflık alanında yapılan reformlar konusunda bireylerin %32,1'i eskisine göre daha kötü; %33,3'ü eskisine göre ne iyi ne kötü ve %23,2'si eskisine göre daha iyi olduğunu söylemişlerdir. Toplamda yönetimde şeffaflık alanında yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %27,1'inin eskisine göre daha kötü; %37,9'unun eskisine göre ne iyi ne kötü ve %30,3'ünün eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Verilerden elde edilen bulgular ışığında belirlenen üç bölgede yaşayan Arnavutluk halkının, yönetimde şeffaflık alanında gerçekleştirilen reformların eskiye göre pozitif etkileri olduğunu düşünenlerin oranı sadece %31,7'dir. Arnavutluk halkının %68,3'ü ise yönetimde şeffaflık alanında yapılan reformların pozitif etki yaratmadığı gibi, geçmişe göre kamu yönetiminin şeffaflığının daha kötü durumda olduğunu düşündükleri görülmüştür. Bu bulgular sonucunda, Arnavutluk'ta kamu yönetimde şeffaflık anlayışının demokratik düzeyde yerleşmediğini söylememiz mümkündür.

Tablo 4: Arnavutluk Halkının Kamu Görevlilerinin Hesap Verebilirliği Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri

		Kamu Görevlilerinin Hesap Verebilirliği					Toplam
		Eskisine göre çok iyi	Eskisine göre daha iyi	Eskisine göre ne iyi ne kötü	Eskisine göre daha kötü	Eskisine göre çok kötü	
Kuzey Bölgesi	Frekans	0	25	23	24	0	72
	Yüzdeler	,0%	34,7%	31,9%	33,3%	,0%	100,0%
Orta Bölgesi	Frekans	6	125	99	95	4	329
	Yüzdeler	1,8%	38,0%	30,1%	28,9%	1,2%	100,0%
Güney Bölgesi	Frekans	3	57	34	54	23	171
	Yüzdeler	1,8%	33,3%	19,9%	31,6%	13,5%	100,0%
Toplam	Frekans	9	207	156	173	27	572
	Yüzdeler	1,6%	36,2%	27,3%	30,2%	4,7%	100,0%

Tablo 4'teki verilere göre; Kuzey bölgesinde kamu görevlilerinin hesap verebilirliği alanında yapılan reformlar konusunda bireylerin %33,3'ü eskisine göre daha kötü; %31,9'u eskisine göre ne iyi ne kötü ve %34,7'si eskisine göre daha iyi olduğunu söylemişlerdir. Orta bölgesinde kamu görevlilerinin hesap verebilirliği alanında yapılan reformlar konusunda bireylerin %28,9'u eskisine göre daha kötü; %30,1'i eskisine göre ne iyi ne kötü ve %38'i eskisine göre daha iyi olduğunu söylemişlerdir. Güney bölgesinde kamu görevlilerinin hesap verebilirliği alanında yapılan reformlar konusunda bireylerin %31,6'sı eskisine göre daha kötü; %19,9'u eskisine göre ne iyi ne kötü ve %33,3'ü eskisine göre daha iyi olduğunu söylemişlerdir. Toplamda kamu görevlilerinin hesap verebilirliği alanında yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %30,2'sinin eskisine göre daha kötü; %27,3'ünün eskisine göre ne iyi ne kötü ve %36,2'sinin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Verilerden elde edilen bulgular ışığında belirlenen üç bölgede yaşayan Arnavutluk halkının, kamu görevlilerinin hesap verebilirliği alanında gerçekleştirilen reformların eskiye göre pozitif etkileri olduğunu düşünenlerin oranı sadece %37,8'dir. Arnavutluk halkının %62,2'si ise kamu görevlilerinin hesap verebilirliği alanında yapılan reformların pozitif etki yaratmadığı gibi, geçmişe göre kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin daha kötü durumda olduğunu düşündükleri görülmüştür. Bu bulgular sonucunda, Arnavutluk'ta kamu görevlilerinin hesap verebilirliği anlayışının demokratik düzeyde yerleşmediğini söylememiz mümkündür.

Tablo 5: Halkın Yolsuzluk ve Rüşvetle Mücadele Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri

		Yolsuzluk ve Rüşvetle Mücadele					Toplam
		Eskisine göre çok iyi	Eskisine göre daha iyi	Eskisine göre ne iyi ne kötü	Eskisine göre daha kötü	Eskisine göre çok kötü	
Kuzey Bölgesi	Frekans	0	10	14	48	0	72
	Yüzdeler	,0%	13,9%	19,4%	66,7%	,0%	100,0%
Orta Bölgesi	Frekans	4	70	62	175	18	329
	Yüzdeler	1,2%	21,3%	18,8%	53,2%	5,5%	100,0%
Güney Bölgesi	Frekans	5	33	24	63	46	171
	Yüzdeler	2,9%	19,3%	14,0%	36,8%	26,9%	100,0%
Toplam	Frekans	9	113	100	286	64	572
	Yüzdeler	1,6%	19,8%	17,5%	50,0%	11,2%	100,0%

Tablo 5'teki verilere göre; Kuzey bölgesinde yolsuzluk ve rüşvetle mücadele alanında yapılan reformlar konusunda bireylerin %66,7'si eskisine göre daha kötü ve %19,4'ü eskisine göre ne iyi ne kötü olduğunu söylemişlerdir. Orta bölgesinde yolsuzluk ve rüşvetle mücadele alanında yapılan reformlar konusunda bireylerin %53,2'si eskisine göre daha kötü; %18,8'i eskisine göre ne iyi ne kötü ve %21,3'ü eskisine göre daha iyi olduğunu söylemişlerdir. Güney bölgesinde yolsuzluk ve rüşvetle mücadele alanında yapılan reformlar konusunda bireylerin %26,9'u eskisine göre çok kötü;

%36,8'i eskisine göre daha kötü; %19,3'ü eskisine göre daha iyi olduğunu söylemişlerdir. Toplamda yolsuzluk ve rüşvetle mücadele alanında yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %50'sinin eskisine göre daha kötü; %17,5'inin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %19,8'inin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Verilerden elde edilen bulgular ışığında belirlenen üç bölgede yaşayan Arnavutluk halkının, yolsuzluk ve rüşvetle mücadele alanında gerçekleştirilen reformların eskiye göre pozitif etkileri olduğunu düşünenlerin oranı sadece %21,4'tür. Arnavutluk halkının %78,6'sı ise yolsuzluk ve rüşvetle mücadele alanında yapılan reformların pozitif etki yaratmadığı gibi, geçmişe göre kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin daha kötü durumda olduğunu düşündükleri görülmüştür.

Bu bulgular sonucunda, Arnavutluk'ta yolsuzluk ve rüşvetle mücadele anlayışının demokratik düzeyde yerleşmediğini söylememiz mümkündür. Ayrıca, demokrasinin tam olarak yerleşmediği ülkelerde yaygın olarak görülen yolsuzluk ve rüşvet olaylarının Arnavutluk için de önemli bir sorun olduğu açıktır. Demokrasinin gelişmesi önündeki en büyük engellerden biri olan yolsuzluk ve rüşvet, kamu görevlilerinin hesap verebilirliği, kamu yönetiminde şeffaflık gibi demokratik yönetimin gereklerinin yerleşmemesinden kaynaklı bir sonuçtur.

4. SONUÇ

Araştırma verilerinden elde edilen bulgulara göre; Arnavutluk'un Kuzey bölgesinde yaşayan vatandaşların Orta ve Güney bölgesindeki vatandaşlara göre bürokrasi ve kırtasiyecilik alanında yapılan reformları eskiye göre daha olumlu olduğunu düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Arnavutluk'un Orta ve Güney bölgesindeki vatandaşların, Kuzey bölgesindeki vatandaşlara göre adil yargılanma alanında yapılan reformları eskiye göre daha olumlu buldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Arnavutluk halkı Orta ve Kuzey bölgesindeki vatandaşların Güney bölgesindeki vatandaşlara göre kamu görevlilerinin hesap verebilirliği alanında yapılan reformları eskiye göre daha olumlu buldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Orta ve Güney bölgesindeki vatandaşların Kuzey bölgesindeki vatandaşlara göre kamu yönetimindeki reformlar yönelik yolsuzluk ve rüşvetle mücadele konusunda yapılan reformları eskiye göre daha olumlu buldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Orta ve Kuzey bölgesindeki vatandaşların Güney bölgesindeki vatandaşlara göre yönetimde şeffaflık alanında yapılan reformları eskiye göre daha olumlu buldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma verilerinden elde edilen bulgular sonucunda, Arnavutlukta Kamu yönetiminde yapılan reformlar Arnavutluk halkının bir kısmı tarafından olumlu karşılanmakta ve reformların etkilerinin pozitif olduğu düşüncesine sahip oldukları sonucuna varılmıştır. Arnavutluk'ta kamu yönetiminde reformların en etkili faktörün, Arnavutluk'un Avrupa birliğine katılma süreci olduğu söylenebilir. Ancak, AB aday adaylığının başladığı 2006 tarihine kadar 90 yıllık bağımsızlık geçmişi olan Arnavutluk'ta demokrasinin temelleri 1991 yılında atılabiliştir. Arnavutluk'un demokrasiye 20. yüzyılın sonlarında geçmesi, kamu yönetiminde demokratik anlayışın ve demokratik uygulamaların yerleşmesini sancılı bir sürece ymaktadır. Tüm bu olumsuzluklara rağmen, Arnavutluk halkının tarihten gelen kültürü ve değerleri, demokrasiye olan özlemi bu sürecin giderek demokrasinin yerleşmesine doğru gideceğine inancı tamdır.

5. ÖNERİLER

Arnavutlukta 1990'dan başlayıp 2006 yılında Avrupa Birliği aday adaylığı statüsü kazanıldıktan sonra Kamu Yönetiminde meydana gelen değişmelerin farkında olan halk birçok konuda beklentiler içindedirler. Bu beklentiler aynı zamanda Kamu Yönetiminde yapılması gereken yeniden yapılanma ve reformları işaret etmektedir.

- Demokratikleşme konusunda öncelikle yapılması gereken, yolsuzluk ve rüşvetin önlenmesi için kamu çalışanlarının denetlenmesi ve hesap verebilirliğinin sağlanmasıdır. Bu konuda anayasa ve yasalarda gerekli düzenlemeler yapılarak halkın yönetenlere karşı güvenlerini

arttıracak adımların atılması gerekmektedir. Buna ek olarak nepotizmin ve kayırmacılığın önlenmesi için gerekli önlemler ve düzenlemeler yapılmalıdır.

- Bütün dünyada ve özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin en önemli sorunların başında ‘Kamu Yönetiminden Saydamlık ve Şeffaflığın’ yeterince sağlanamaması gelmektedir. Diğer bir deyişle Kamu Yönetiminde tasarrufta bulunan kişilerin yaptıkları harcamaların yeterince denetlenmediği herkesçe bilinmektedir. Arnavutluk’ta merkezi otokritik yapının 1990’la beraber ortadan kalkmasına rağmen devlet memurlarının ve bürokrasinin eski alışkanlıklarını sürdürdükleri görülmektedir. Adil bir gelir dağılımı için milli gelirin kimler tarafından nerelere harcandığı bilinmelidir. Bu da Kamu Yönetiminde hesap verebilirliğin hukuksal denetimin ve saydamlığın sağlanmasıyla mümkündür

- Arnavutluk halkı Kamu Yönetiminde bireysel ve toplumsal bazı konularda bilgi edinmek istemektedir. Günümüz en önemli haklarından birisinin de bilgi edinme hakkının kullanılması olduğu dikkate alınmalı ve halkın bilgi alma hakkı ve kanallarının hızla hayata geçirilmesi gerekmektedir.

- Kamu Yönetiminde işlerlik sağlanabilmesi için yargıda reforma gidilmesi, Ombudsmanlık Kurumunun işlevselliğinin artırılması, kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması, Arnavutluk halkının öne çıkan beklentileri olup, bu konularda hızlı ve kalıcı adımlar atılması gerekmektedir.

- Siyasal sistemin demokratikleşmesi, hukukun üstünlüğünün sağlanması insan hak ve özgürlüklerinin korunması ve anayasadaki ilkelerin Avrupa Birliğinin Kopenhag kriterlerine uygun hale getirilmesi, 2006’da kabul edilen Avrupa Birliği aday adaylığı statüsünden üyelik statüsüne geçiş için zorunludur, aksi takdirde Arnavutluk’un Avrupa Birliğine tam üye olması mümkün değildir.

KAYNAKÇA

Agallija, Nikolin (2014) 1990 Sonrası Arnavutluk’taki Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması ve Reformlara Yönelik Halkın Algıları, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi

BOJAJ, Ramiz, “Pse Politizohet Hyrja e Shqiperise ne NATO!” (Arnavutluk’un NATO’ya Girişi Neden Politize Ediliyor?), <http://www.albaniapress.com/lajme/8569/Pse-politizohet-hyrja-e-Shqiperise-ne-NATO.html> , Erişim:30.11.2013.

DOBJANİ, Ermir (2010), “E Drejta Administrative”, Botim i Ripunuar, Perlat Voshtina,Tirane,2010

ERYILMAZ, Bilal (2003), “Kamu yönetimi”, Erkam Matbaası, İstanbul.

HOXHA, Artan (2001), “Local Government in Albania”, Stabilization of Local Governments, s. 45-86, V.2, Local Government and Public Service Reform Initiative, Budapest, Hungary, (Ed.Emilia Kandeve), <http://lgi.osi.hu/publications/2001/81/Stab-Albania.pdf>, Erişim:01.12.2013.

Keipa. (2005). “Keipa Genel Kurulu Yirmi Beşinci Oturumu Hukuki Ve Siyasi İşler Komisyonu, Rapor: Kei Üye Ülkelerinde Ombudsmanlık Müessesesi”, Raportör: Sn. Mubariz Gurbanli, Komisyon Üyesi, Azerbaycan

Keskin, Nuray, E., (2003), “Eğitimde Reform”, 18-19 Aralık 2003, Kamu Yönetimi I. Ulusal Kurultayı, s.19.

LITVACK Jennie, Jessica, Seddon (2004), “Decentralization Briefing Notes”,WORLD BANK INSTITUTE WBI Working Papers in Collaboration with PREM Network.

<http://www.kpolykentro.gr/>, Erişim:01.12.2013.

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2011/package/al_rapport_2011_en.pdf, Erişim:05.12.2013.

<http://www.locate-a-ombudsman.com/AlbaniaOmbudsman.html>, Erişim:06.12.2013.

